

foreldre er kilde til mye informasjon som for eksempel kan være en støtte med tanke på grensesetting. Hvis man ikke har tilgang til denne type utveksling kan barna potensielt utnytte det, og i noen sammenhenger ta kontroll. Et eksempel er at barna med større tyngde kan hevde at andre får lov til saker og ting når de vet at foreldrene ikke kan overprøve det.

Hvis du opplever at språk- og kommunikasjonsbarrierer fører til at døve foreldre mister en del informasjon fra skolen, kan det være en ide å ha regelmessige møter med tolk eller jevnlig skriftlig kontakt.

Folketrygden dekker utgifter til tolk for døve, døvblinde og døvblitte, og du kan bestille tolk ved nærmeste NAV hjelpemiddelsentral, tolketjenesten.

TILBUD TIL FAMILIEN

Som nevnt har ikke døve like lett tilgang til informasjonsutveksling som foregår mellom foreldre på uformelle arenaer. For å kompensere for noe av dette arrangerer Ål folkehøyskole- og kurscenter for døve foreldrekurs for døve foreldre med hørende eller døve barn. For mange er dette en viktig arena hvor man også får mulighet til å møte andre døve foreldre og diskutere det de er opptatt av. Når foreldrene er på kurs får barna et tilbud i skolehuset ved kurscenteret. Her er de i et tegnspråkmiljø og de møter andre barn som også har døve foreldre.

HAR DU FLERE SPØRSMÅL?

På www.coda-norge.no finner du blant annet svar på spørsmål om det å vokse opp med døve foreldre og kontaktinformasjon til instanser du kan kontakte for mer utfyllende informasjon eller veiledning. Og er du interessert i å lære mer om tegnspråk, flerspråklighet og døve som en språklig og kulturell minoritet finner du også aktuelle litteraturhenvisninger på disse nettsidene

informasjon til deg som møter... hørende barn med døve foreldre ...i skolen

Det er vanskelig å anslå antall døve i Norge, men det er vanlig å regne at 0,1 % av en befolkning er døve. Tegnspråklige døve ser ofte på seg selv som en språklig og kulturell minoritet. De fleste har en liten grad av hørselsrest, men det varierer i hvor stor grad de kan nyttiggjøre seg den. Noen hører nok til å snakke i telefonen, andre hører bare lyder som de i mer eller mindre grad kan skille fra hverandre.

De fleste døve får hørende barn, men hørsel er ingen forutsetning for å kunne ta godt vare på et barn. Omsorg og språklig samhandling er viktig i en familie, noe som krever at familien har et felles språk. For døve foreldre vil det derfor være naturlig og nødvendig å bruke tegnspråk med barna (Grønlie, 2005).

TEGNSPRÅK

Tegnspråk er ikke internasjonalt. Norsk tegnspråk er et selvstendig språk med egen grammatikk, setningsoppbygging og tegnforråd.

Det finnes blandingsformer hvor man blander tegn- og talespråk, men dette er kommunikasjonsmetoder og ikke språk. Selv om tegnspråk og talespråk uttrykkes gjennom forskjellige kanaler, er språkenes grammatikk så forskjellig at de ikke kan ivaretas samtidig (Malmquist og Mosand 1996:31). I språkrådet er det en egen rådgiver som jobber med tegnspråk. De antar at det er mellom 15 000 og 20 000 personer som bruker norsk tegnspråk, dermed er det et relativt stort minoritetsspråk i Norge.

SPRÅKUTVIKLING

Nettverket rundt en tegnspråklig familie hvor foreldrene er døve og barna hørende, kan være bekymret for at barnet får for lite talespråklig stimulering. I dagens samfunn er dette som oftest en ubegrunnet bekymring, så fremt ikke familien lever meget isolert. Vi er alle omgitt av mye lyd og tale i hverdagen – bare tenk på hvor mye snakk du hører i løpet av en dag både fra mennesker rundt deg, på tv og radio.

Det at barnet lærer både tegnspråk og norsk bør sees på som et gode. Forskning viser at flerspråklighet er positivt for kognitiv utvikling, blant annet når det gjelder begrepsutvikling og kreativitet (Saville-Troike 2009:92). Barn som utvikler flere språk samtidig kan i perioder blande språkene, og det kan variere

hvilket av språkene som er det dominerende til enhver tid. Men det at barnet lærer det språklige uttrykket for et begrep på det ene språket før det andre er helt naturlig. Dersom barnet vekslar mellom språkene kalles dette kodeveksling og det er ingen grunn til bekymring. Tvert i mot så vitner det om høy grad av språkbeherskelse når de er i stand til å utnytte hele sin språkkompetanse.

På skolen møter barnet en ny sosial arena og får ny kunnskap innenfor ulike fag. Her vil språk- og begrepsutviklingen knyttes til norsk, mens barnet ofte bruker tegnspråk hjemme med sine foreldre. På skolen er det mange, både voksne og barn, som fungerer som språkmødeller i norsk, mens døve foreldre kan være de eneste tegnspråklige modellene. Noen skoler legger til rette for morsmålsopplæring i tegnspråk selv om hørende barn av døve ikke har lovfestet rett til det. Om en slik oppfølging ikke er mulig, vil et tett skole-hjem samarbeid kunne støtte barnet i dets tegnspråklige utvikling. Jevnlige kontakt og utveksling av informasjon om hva som foregår på skolen og hjemme kan legge til rette for samtaler på begge språk. Slik kan foreldrene lettere ta opp tråden hjemme og snakke med barnet, på tegnspråk, om nye erfaringer og ny kunnskap. Man kan også bruke et verktøy som "Mine tegn", hvor barnet kan lage sin egen tegnordbok i samarbeid med foreldre og skolen. Ved å bruke webkamera kan barn, foreldre og lærere spille inn tegn barnet bruker og koble dem mot norske ord. Se www.minitegn.no.

OMGANGSFORMER

Hørende barn med døve foreldre vokser opp i et hjem med visuell kommunikasjon, noe som innebærer at de er vant til andre kontaktformer enn hørende. Blikkontakt er viktig og barn som er vant med visuell kommunikasjon fra de er små, vil ofte ha behov for blikkontakt når de snakker med andre. Hvis du opplever at barnet ignorerer/ikke oppfatter beskjeder, kan det skyldes manglende blikkontakt. Barnet er vant til å møte blikket til den som snakker når det skal ta i mot en beskjed. Det kan også hende at barnet ikke klarer å lytte til fortellingene og tegne samtidig, fordi det vil se på den som forteller. Hjemsøfra er barna vant til at man tar kontakt ved å berøre hverandre lett på armen, trampe i gulvet, blinker med lys eller banke lett i bordet. Dette kan være uvannt, men nå vet du at det ikke er unormalt – det er bare litt annerledes. Dører som slarmes eller smating ved måltider vekker ikke samme reaksjon hos døve foreldre som hos hørende. Foreldre kan heller ikke alltid forklare hva lyder betyr, her kan skolen bidra med korreksjon og forklaring. Foreldre, personaler på skolen og andre hørende i barnets nettverk må gjøre refleksjoner over de ulike omgangsformene sammen med barna. Dette vil være viktige bidrag slik at barna kan øve på å lytte uten å se, og bli bevisst på hvilke omgangsformer og lyder som er kulturelt akseptert i de to kulturrene de lever i.

MOBBING

Sårbarhet er ofte grobunn for mobbing. Ikke alle, men noen barn som kommer fra «annerledes» familier kan være mer sårbare. Hørende barn av døve kan for eksempel oppleve at andre barn gjør narr av foreldrenes tegnspråk og stemme.

For å styrke barna er det derfor lurt at både foreldre og andre voksne snakker med barnet om hvordan det er å ha døve foreldre, slik at de får en bevissthet om at de lever i to kulturer, med ulike språk og omgangsformer. Dette kan gjøre barna mindre sårbare hvis de får kommentarer eller spørsmål om familiens annerledeshet. Kunnskap bryter ned myter og fordommer, og mange har god erfaring med å ha døve og tegnspråk som et tema for alle i klassen eller på skolen.

LEKSER

Døve foreldre kan godt hjelpe sine barn med lekser, men som blant foreldre flest, kan det være noen som opplever enkelte fag som vanskelige. Mange døve har norsk som sitt andrespråk og kan ha et anstrengt forhold til det. Dersom foreldrene har liten eller ingen hørselest, kan det bli vanskelig å høre barna leselekser. Da kan man få til et samarbeid med skolen, eller få hjelp fra hørende i nettverket rundt familien.

KONTAKT MED PERSONALET OG ANDRE FORELDRE

Døve foreldre, som andre foreldre, ønsker direkte kontakt med personaler. Når man skal snakke med døve er det viktig å ha blikkontakt og snakke med tydelige munnbevegelser, uten å overdrive. Du trenger ikke å snakke høyere enn vanlig og husk at det er mange måter å kommunisere på. I tillegg til tale kan du bruke kroppsspråk, mimikk, blyant og papir, mobiltelefon osv. Det kan være lett å vende seg til barnet for hjelp når kommunikasjonen mellom foreldre og personaler går i stå. Dette bør unngås da det er uheldig at barnet får en funksjon som tolk. Men hvis barnet selv tar initiativ til å hjelpe til med et tegn eller to kan det være bedre å få lov til å hjelpe, enn å se på situasjonen og føle ubehag.

I møtesammenheng, ved foreldresamtaler og arrangementer, bør man stille tolk. Munnavlesning er anstengende, og når vi vet at bare 30% av det vi sier er synlig på munnen, er sannsynligheten for å misforstå relativt høy. Det er samarbeid med foreldrene. Med tolk får døve foreldre tilgang på informasjon som blir gitt, det blir lettere å få kontakt med andre foreldre og delta i diskusjoner. Samtaler med både skole og andre